

Datum

2020-02-06

Vår referens

Agneta Fredin

Enhetschef

agnetha.fredin@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Återrapportering av uppdrag i kommunfullmäktiges budget 2019: stärka arbetet med elevhälsan och höja kvaliteten på sex-och samlevnadsundervisningen GYVF-2019-4712

Sammanfattning

I Malmö stads budget 2019 fick gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden tillsammans med grundskolenämnden i uppdrag att stärka arbetet med elevhälsan och höja kvaliteten på sex- och samlevnadsundervisningen. Centrala elevhälsan har ansvarat för den del i uppdraget som handlar om att stärka elevhälsan. Pedagogisk inspiration (PI) har ansvarat för den del i uppdraget som handlar om att höja kvaliteten på sex- och samlevnadsundervisningen i gymnasiet och gymnasiesärskolan. I ärendet ingår även en beskrivning av arbetet med att utveckla sex- och samlevnadsundervisningen inom vuxenutbildningen.

Förslag till beslut

1. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden godkänner återrapportering av uppdrag i budget 2019 om att stärka arbetet med elevhälsan och höja kvaliteten på sex- och samlevnadsundervisningen

Beslutsunderlag

- G-Tjänsteskrivelse GVN 2020-01-31 Återrapportering av uppdrag i budget 2019: Stärka arbetet med elevhälsa

Beslutsplanering

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott 2020-02-13

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 2020-02-21

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

I Malmö stads budget 2019 fick gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i uppdrag att stärka arbetet med elevhälsan och höja kvaliteten på sex- och samlevnadsundervisningen. Centrala elevhälsan har ansvarat för den del i uppdraget som handlar om att stärka elevhälsan. Pedagogisk inspiration (PI), som är skolförvaltningarnas gemensamma utvecklingsenhet, har ansvarat för den del i uppdraget som handlar om att höja kvaliteten på sex- och samlevnadsundervisningen i gymnasiet och gymnasiesärskolan. I ärendet ingår även en beskrivning av arbetet med att utveckla sex- och samlevnadsundervisningen inom vuxenutbildningen.

Elevhälsans grunduppdrag

Elevhälsan ska främst arbeta förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Arbetet förutsätter en hög grad av samverkan inom elevhälsan, men också mellan elevhälsan, lärare, övrig personal i skolan och externa aktörer för att kunna förstå och stötta elever i det sammanhang de befinner sig i.

Elevhälsans arbete utvecklas på respektive skola under ledning av rektor. Central elevhälsa ansvarar för att förvaltningsövergripande professionsnätverk för kuratorer, den medicinska elevhälsan samt för speciallärare och specialpedagoger träffas regelbundet för kompetensutveckling, strukturerat erfarenhetsutbyte och utvecklingsarbete.

I skolornas kvalitetsrapporter för 2018–2019 och åtagandeplaner för 2019–2020 framgår ett allt större fokus på att skapa en organisation där olika professioner arbetar tillsammans för att främja trygghet och studiero samt stödja elevernas utveckling mot målen.

Återkommande exempel i detta arbetet är

- Ett gott mottagande av nya elever genom att specialpedagoger eller speciallärare snabbt identifierar elevernas behov och tillsammans med skolledning, elevhälsa, lärare och övrig personal arbetar för att förebygga skolmisslyckande. Då kan lärare från början anpassa undervisningen efter elevernas och gruppernas behov och elevhälsans personal kan stötta med förebyggande insatser. Samverkan med vårdnadshavare och externa aktörer kan inledas innan problem uppstår. Arbets sättet syftar också till att skapa bärande relationer mellan skolans personal och eleverna.
- Minska behovet av individuella stödinsatser genom generellt stöd till alla. Det kan handla om att lärare bestämmer var eleverna ska sitta under lektionen, mobiltelefoner samlas in vid lektionsstart, alla lektioner inleds med en sammanfattning av föregående lektion, instruktioner står på tavlan, läraren försäkrar sig om att eleverna förstått instruktionerna, att det finns goda tidsmarginaler vid examinationer för alla elever, allt material finns tydligt och tillgängligt i den digitala plattformen och att lektionerna avslutas med en sammanfattning.
- Lärare, elevhälsa och ledning vidareutvecklar system och samarbetsformer för att kontinuerligt under läsåret följa elevernas lärande och närvaro. På så sätt kan skolsvårigheter, social oro mellan eleverna och frånvaro upptäckas tidigt och åtgärder sätts in.
- Elever görs i allt större utsträckning delaktiga i skolans systematiska kvalitetsarbete. Detta möjliggör att identifiera framgångsfaktorer samt i ett tidigt stadie upptäcka och förebygga risker för ohälsa, social oro och hinder för lärande.
- Den medicinska elevhälsan inhämtar journaler från grundskolan för att kunna stödja eleverna utifrån vad som tidigare identifierats. Utifrån det erbjuds samtliga elever hälsobesök med skolsköterskan med möjlighet att prata om sin hälsa och sina levnadsvanor kopplat till studierna. I samband med hälsobesöket ges även möjlighet att komplettera vaccinationsstatus. Skolläkare träffar elever utifrån skolrelaterad problematik

identifierad av skolsköterskan.

- Psykolog finns regelbundet med i elevhälsoteamen för att tillföra psykologisk kompetens. De arbetar också med uppdrag från skolorna gällande bland annat utredning, utbildning och handledning i syfte att skapa förutsättningar för elevs lärande på individ- och grupp-nivå.
- Skolkuratorns arbete är direkt, eller indirekt via skolpersonal, riktat till elever för att stödja enskilda elever och för att övergripande och förebyggande skapa en god miljö för elevers hälsa, lärande och utveckling. Skolkuratoren ska skapa möjligheter till förändring och utveckling utifrån en helhetssyn, både i det enskilda elevarbetet och i det övergripande förebyggande arbetet. Det skolsociala arbetet omfattar insatser på såväl individ-, grupp- och organisationsnivå som på samhällsnivå.

Riktade insatser på central nivå för att stärka elevhälsan

Ett flertal riktade centrala utvecklingsinsatser har genomförts under året i syfte att stärka arbetet med elevhälsan.

Hbtq-certifiering av elevhälspersonal

Under vårterminen 2019 har samtliga lagstadda professioner inom elevhälsan genomgått hbtq-utbildning med workshops arrangerad av RFSL. Tillsammans har en vision samt utvecklingsområden med tillhörande mål och aktiviteter arbetats fram i en handlingsplan. Visionen för elevhälsan inom de kommunala gymnasieskolorna är att *Alla, elever, personal, besökare, ska bli bekräftade och bemötas på ett inkluderande, respektfullt och ödmjukt sätt oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder*. Planen utvärderas av Centrala elevhälsan sex månader efter att den godkänts av RFSL och därefter fortlöpande årligen på skolnivå. Genom certifieringen har de anställda inom elevhälsan fått ökad kunskap om hbtq, normer samt konsekvenser av normer för hälsa och livsvillkor för hbtq-personer.

Uppdragsbeskrivningar

Under året har uppdragsbeskrivningar för de olika professionerna inom elevhälsan arbetats fram. Syftet är att tydliggöra uppdraget både inom professionen men också inom förvaltningen. Uppdragsbeskrivningarna kan användas som stöd för chefen vid bland annat medarbetar- och lönesamtal.

Digitalisering

Det har under året skett en konkurrensutsättning av det IT-system som använts för dokumentation och journalföring utifrån den kritik som riktats via internrevisionen. Upphandlingen är avslutad och tilldelning är genomförd. I det nya systemet kommer även professioner såsom specialpedagoger, speciallärare, studie- och yrkesvägledare samt skolledare innefattas. Det kommer att ge en säkrare dokumentation av det arbete som sker inom elevhälsan samt ökad möjlighet till att följa elevhälsans arbete över tid på individnivå. Det möjliggör även att insatser kan sättas in tidigare och med högre kvalitet, vilket främjar elevernas lärande och utveckling.

Förvaltningsgemensam mottagningsverksamhet

Ett arbete för en gemensam mottagningsverksamhet av nyanlända mellan grund- och

gymnasieskolan har påbörjats och beslutats. Syftet är att mottagandet av nyanlända ska bli mer likvärdigt. Medicinska elevhälsan har sedan höstterminen 2019 start en timanställd skolsköterska, som tidigare arbetat inom verksamheten, för att stödja verksamheterna vid exempelvis sjukskrivningar och tillfällig ökad arbetsbelastning.

Inom den medicinska elevhälsan besvaras hälsoenkäterna företrädesvis digitalt vilket möjliggör statistikuttag och möjlighet att lyfta den kunskap som finns om elever till gruppnivå och därmed utforma hälsofrämjande och förebyggande insatser utifrån behov.

Under året har elevhälsan arbetat för en ökad likvärdighet gällande elevers skolfrånvaro med bland annat framtagande av gemensam utredningsmall vid en elevs längre frånvaro. Elevhälsans arbete har vidare stärkts genom framtagande av processer och rutiner för det professionsspecifika och professionsövergripande arbetet gällande till exempel dyslexi och dyskalkyli.

Höja kvaliteten på sex- och samlevnadsundervisningen

I Malmö stads budget 2019 gavs grundskolenämnden och gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i uppdrag att höja kvaliteten på sex- och samlevnadsundervisningen. Nämnderna beslutade att fördela uppdraget till PI.

Uppdraget utgår från resultaten från Skolinspektionens rapport om sex- och samlevnadsundervisningen (2018), samt Skolverkets förslag till ändringar i läroplanerna avseende kunskapsområdet sex och samlevnad (2018:01394). Angränsande underlag som tagits i beaktande är storstadskartläggningen av hedersrelaterat våld och förtryck från 2018 som betonar skolans roll i det främjande och förebyggande arbetet, samt att Barnkonventionen blivit svensk lag 2020.

Hög kvalitet i sex- och samlevnadsundervisning kännetecknas enligt Skolinspektionen av faktorer som att det bedrivs ett systematiskt utvecklingsarbete med tydliga mål som följs upp och utvärderas, att det finns en tydlig koppling till skolans värdegrundsarbete, att eleverna ges reellt inflytande i planering, genomförande och utvärdering, att det ges möjlighet för såväl personal som elever att tillsammans reflektera kring en rad olika normer som rör sex- och samlevnadsområdet samt att det sker samverkan mellan pedagoger och elevhälsa. En arbetsgrupp som består av sex medarbetare från sex skolor, fördelat på olika årskurser, områden, skolformer och yrkeskompetenser har bildats. Deras arbete syftar till att skapa förutsättningar för förflyttning inom samtliga dessa områden på stadens skolor, samt att skapa förutsättningar för en effektiv implementering av de nya läroplansmålen.

Under 2019 har arbetsgruppen haft i uppdrag att undersöka pågående arbete och insatser inom området och utifrån det identifiera behov av insatser samt producera och sprida kompletterande undervisningsmaterial.

För att undersöka pågående arbete och insatser inom området i båda förvaltningar har arbetsgruppen intervjuat och samverkat med bland annat den centrala elevhälsan i båda förvaltningarna, RFSU, RFSL, HIV-Sverige och Kunskapsforum Sexuell hälsa. Samverkan har även skett med skolförvaltningarnas nätverk för processtödjare i normkritik och kopplingar har gjorts till den pågående hbtq-certifieringen av elevhälsan. Arbetsgruppen har också inhämtat information från skolledare och lärare.

Utifrån samtal med lärare och inventering av undervisningsmaterial på *Malmö Delar* (en digital plattform för kunskapsutbyte mellan pedagoger i Malmö) framkom inget större behov av nytt eller kompletterande undervisningsmaterial. De lärare som undervisar i ämnet som arbetsgruppen varit i kontakt med uttrycker att de redan har bra material eller vet var de kan hitta det och arbetsgruppen bedömer att innehållet i befintligt undervisningsmaterial på *Malmö Delar* stämmer väl överens med projektets utgångspunkter. Den struktur för material inom arbetsområdet som PI tagit fram på *Malmö Delar* utgår från Skolverkets vägledning inför föreslagna ändringar i läroplanen avseende kunskapsområdet och Skolinspektionens rapport. Arbetsgruppen har även kvalitetsgranskat och tillgängliggjort material från till exempel RFSU på *Malmö Delar*. Under hösten 2019 har arbetsgruppen också spridit kännedom om materialet och kunskapsområdet genom temabloggar på *Pedagog Malmö*, inlägg som lästs sammanlagt över 500 gånger.

Undervisande lärare har istället lyft ett behov av att integrera ämnesområdet i övrig undervisning. Liknande resonemang lyfts också i Skolinspektionens rapport från 2018: ”Trots förbättrad ämnesintegrering av sex och samlevnad framkommer i intervjuer att många lärare känner osäkerhet kring hur detta kunskapsområde berör dem.”.

Arbetsgruppen anser att detta tyder på ett behov av kompetensutvecklande och förberedande arbete genom processer för pedagoger och arbetslag, samt bra metoder för elevers delaktighet. Det tyder också på ett behov av att på skolnivå skapa strukturer för långsiktiga processer och systematiskt utvecklingsarbete rörande sexualitet och relationer. Arbetsgruppen har därför tagit fram en processplan med syfte att stötta skolorna i att systematisera arbetet med ämnesområdet sexualitet och relationer med hjälp av förberedelser, genomförande och utvärdering och uppföljning samt skapa processer som syftar till ett kvalitativt, hållbart och utvecklande arbetssätt. Spridning av materialet har skett genom publicering på *Malmö Delar* och genom att en mapp skapats, där pågående och avslutade processer presenteras som ett verktyg för skolor att utbyta erfarenheter och möjliggöra samarbete.

Framtagen processplan ligger i linje med gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningens pågående utvecklingsarbete i övrigt. Att förbättra och fördjupa förvaltningens styr- och ledningssystem och därmed skapa förutsättningar för ett sammanhållet systematiskt kvalitetsarbete är ett centralt utvecklingsområde inom förvaltningen. En viktig del i detta är systematik i planering, genomförande och uppföljning av verksamheten på alla nivåer samt analys av hur väl genomförd undervisning eller stödinsatser leder till önskat resultat för eleven. Det bygger på ett tidigare identifierat behov av att stärka det systematiska kvalitetsarbetet i organisationen, vilket arbetsgruppens arbete visar även slår igenom i sex- och samlevnadsundervisningen. Den processplan som arbetsgruppen tagit fram är ett sätt att stötta skolorna i att stärka systematiken i arbetet.

Arbetsgruppen har ett fortsatt uppdrag att under 2020 fortsätta arbetet med att utveckla sex- och samlevnadsundervisningen, utifrån tidigare uppsatta mål och de eventuella förändringar som Skolverkets förslag på nya skrivningar i läroplanerna avseende kunskapsområdet sex och samlevnad (2018:01394) medför.

Sex och samlevnadsundervisning inom vuxenutbildningen

Inom vuxenutbildningen utgör resultatet från ett flerårigt utvecklingsarbete (där projektet SFI-Sexuell hälsa och samlevnad ingått) underlag i nuvarande undervisning. Det material som togs

fram under denna period används fortsatt av både lärare och modersmåslärare. Projektet bedrevs av Komvux Södervärn under 2010–2017 tillsammans med bland andra Länsstyrelsen och Region Skåne. Projektets övergripande syfte var att minska förekomsten av HIV/könssjukdomar genom att höja elevernas kunskaper i ämnet. Undervisningspassen som togs fram är uppdelade i fyra delar: 1) Lagar och regler i Sverige, 2) Anatomi, 3) Sexuellt ansvar, 4) Elevfrågor. Undervisningen syftar också till att ge sfi-eleverna ett relevant språk om de söker vård och att de ska känna till sina rättigheter och skyldigheter för att kunna påverka sin egen hälsa.

Ansvariga

Lars Rehnberg Förvaltningschef